

INNER

AUDIO MUSIC ART DESIGN ISSUE 5 SEPTEMBER 2008

*Tweeters,
tweeters...*

SHINDO TASTING

JUSSI HEIKKILÄ

MARANTZ SA7-S1

“Our unique products need unique approach for manufacturing. We mix science and art, technology and traditions ...” Everything but the box

KARI NEVALAINEN, KUVAT JOUNI HEIKKINEN

Everything But The Box Terra II

Kaikki tai ei mitään. Everything But The Box Terra II -kaiuttimissa ei ole mitään, mikä viittaisii laatikkoon. Mutta mihin viittaa niiden ääni?

Erottuminen on taitolaji. Hyvin usein se onnistuu vain, jos erilainen tuote on riittävän samanlainen – ei erilainen - kuin muut.

Heikon tulkin mukaan “everything-but-the-box” tarkoittaa: “ei-tyypillinen-laatikkokaiutin”. Vahvemman lukutavan mukaan se merkitsee: “kaiutin-josta-löytyy-kaikki-muut-muodot-paitsi-ei-laatikkoo”. Vahvempi tulkinta on oikea. Heikompi ei olisi ollut edes riittävä.

Yhdestä kulmasta Everything But The Box:in Terra II näyttää viuhkalta, toisesta ilmapallolta. On teräväkärkisiä kartioita, halkaistun munan muotoa. Mustana kaiutin muistuttaa paisunutta punkkia, miksi ei myös takajaloilleen noussutta kotiloa. Kyse on design-tuotteesta, eikä siitä pidä vaieta. Erään design-liikkeen myyjä halusi kaiuttimet heti itselleen. Kuulematta.

Mutta ovatko Terra II:t vain design-kaiuttimet? Kaksikymmentä millimetriä paksu, diffraktioita tehokkaasti purkava ja vastetta tasaava viuhkanmuotoinen baffeli tarjoaa kodin SEAS-in 27 mm:n tekstiilikalotille. Diskantille ei ole koteloa. Lippa sen takaosan yläpuolella toimii kantokahvana:

“Yes, the baffle shape is made exactly because of the diffraction. Nothing in our design is just because of the beauty - maybe only the handle is not directly connected with the sound.” Dobromir Dobrev Innerille

Etupuolella diskanttia ympäröi ulospäin avautuva alumiinirengas. On vaikea kuvitella, että sillä olisi muuta

arvoa kuin koristearvo. Valmistajan mukaan se on kuitenkin ylimpiä ääniä suuntaava torvi, jolla on pyritty viilaamaan vasteen epätasaisuuksia ja saavuttamaan mahdollisimman yhtenäinen säteilykuviot basso/keskialue-elementin kanssa:

“We spent tens of hours in the anechoic chamber to precise the horn.” Dobromir Dobrev

Diskantin ja nahalla vuoratun refleksiiputken (pyörästetty suokappale on messinkiä) väliin jää kaiuttimen sine qua non (mitä ilman se ei olisi, mitä on): Morelin neljän tuuman basso/keskialue-elementti (NdFe-magneetti, 2” puhekela). Elementtiä kuormittaa 6 millimetriä paksu alumiinista valettu pallo, jonka päällä risteilee cowboy-estetiikasta tuttuja, ohuita metallilistoja.

On silkkaa fysiikkaa, että pallon pinnasta tulee hyvin jäykkä ja resonoinaton. Ei kuitenkaan niin resonoinaton, että värähtelyt eivät olisi tuntuneet käteen.

“The bowl is very rigid. It can handle very high pressure. In fact, it can handle pressure many times higher than the compression of the low frequency driver.” Dobromir Dobrev

Pallo on sillä tavalla hankala, että sen sisään saattaa syntyä vaikeasti hallittavia resonansseja, jotka kohdistuvat takaisin kaiutinelementin kartioon. Miten Terra II:ssa?

“Yes we had this in mind when we designed Terra II. The shape by itself helps to prevent this and we choose very good and powerful LF loudspeaker. This problem can appear only if the driver is too overloaded.” Dobromir Dobrev

Kaiutin lepää kolmella säädettävällä, piikkipäisellä metallikartiolla, yksi edessä ja kaksi takana. Piikille on vastakappale naarmujen välttämiseksi. Yksi monista pienistä yksityiskohdista tässä kaiuttimessa.

Terra II on eksentrisen, luovalla tavalla erikoinen kaiutin. Vain Tekniikan Maaailma voisi luonnehtia sitä ”persoonalliseksi”. Englannin kielen sana ”odd-ball” tuli välittömästi mieleen Terrat ensimmäistä kertaa nähdessäni. Kirjaimellisesti.

On selvää, että Terra II:lla sen valmistaja haluaa erottua muusta tarjonnasta. Erottuminen on taitolaji. Hyvin usein se onnistuu vain, jos erilainen tuote on riittävän samanlainen – ei erilainen - kuin muut. Tuotetta, jonka muotokieli ei lainkaan keskustele olemassaolevan kanssa, saatetaan pitää itsethostukseen syyllystyväna kummajaisena.

Tässäkin avainsana on konteksti. Se mikä näyttää kummajaiselta yhdessä ympäristössä, on huippu tyylikäs toisessa. Katsokaa kuvia ja arvioikaa itse.

Nun Komm –urkukoraali oli epäuskottavan hyvä esitys tämänkokoiselta kaiuttimelta myös keskialuerekisterin osalta.

OUT OF THE BOX

Boksista suoraan jalustalle nostettuna Terra II kuulosti merkilliseltä. Olin hetkeä aiemmin kuunnellut erästä LP-levyä omalla laitteistollani ja panin lautaselle jääneen levyn uudelleen soimaan Terrojen kera. Kaiutinvaihdon aikana naisvokalistiin oli iskenyt paha kesänuha ja ääni kuulosti tukkoiselta.

Syy selvisi nopeasti. Terrojen takana maailmankartalla koristeltu diskantin tasonsäädin (puuttuu halvemmasta Terra LA:sta) oli minimiasennossa. Siinä se mykistää diskantin täysin. Ei ihme, että lady kuulosti veikeältä. Se että hän ei kuulostanut täysin idioottimaiselta, johtui puolestaan siitä, että basso/keskialue-elementti toistaa lähes 6 kilohertsiin saakka – kaikki fundamentit ja suurimman osan äänen luonteen kannalta tärkeimmistä harmonisista.

Loppujen lopuksi päädyin kuuntelemaan Terroja diskantin säädin pykälän puolitoista maksimia (+ 5 dB) alempana, mutta ylempänä kuin asetus, jossa kaiutin on valmistajan mukaan lineaarisimmillaan. Lineaarisuus – ”the most neutral setting” - ei ole kuitenkaan tässä tärkeintä. Tärkeintä on, että kaiutin kuulostaa ja musiikki toistuu omiin korviin hyvältä omilla laitteilla ja oman huoneen akustiikassa.

Varsinkin tässä kaiuttimessa diskantin tasonsäädin on hyvä olla olemassa, koska kaiutin voidaan sijoittaa jalustalle, kirjoituspöydälle tietokoneen viereen tai seinälle tarkoitukseen suunnitelluilla kiinnikkeillä.

OIKEITA JA

LIIKANAISIA NEUVOJA

Ilahduttavan monipuolisissa käyttöohjeissa valmistaja antaa eväitä, miten Terroista saa puristettua parhaat mehut irti. Ensimmäinen aviisi vaatii mahdollisimman laadukasta oheislaitteistoa. Toinen koskee Terrojen oikeaa

sijoittelua. Kolmas äänitteitä, joiden pitää kuulemma olla korkeaa tasoa.

Kolmas tuntuu oudolta. Ensinnäkin kaikki kaiuttimet kuulostavat keskimääräistä paremmilta hyvillä kuin huonosti äänitetyillä levyillä. Toisaalta musiikkia se on se huonommin äänitetty musiikki, usein vielä parempaa.

Ensimmäinen ohje ei ole yhden-tekevä, vaikka parilla kokeilemälläni vahvistimella (esim. Roksan Kandy L.III) en Terra II ei vaikuttanut yllerkältä vahvistuksen laadun suhteen.

Terrat ovat 86 dB herkat eli 50-100 wattia pitäisi riittää.

Kolmas neuvo on ylivoimaisesti tärkein. Minulla meni melko pitkään ennen kuin löysin Terroille äänen kannalta parhaan paikan, erityisesti oikean korkeuden kuunteluetaisyteen nähden. Kun kaikki oli kohdallaan, lokshti äänikin paikalleen.

Terroissa etulevyn kallistus hoitaa aika/vaihe-erot diskantin ja bassoelementin välillä. Oikea kallistuskulma riippuu kuunteluetaisydestä. Terrojen vaihetoistoa voi hienosäätää korottamalla tai laskemalla takajalkoja. Käyt-

töohjeissa on ohjeavotaulukko (kuunteluetaisyys/ jalustan korkeus).

Kuka sanoi, että design-kaiuttimissa ei olisi tekniikkaa? Tässä kaiuttimessa on tekniikkaa enemmän kuin monissa laatikkokaiuttimissa yhteensä.

KUN KAIKKI ON KOHDALLAAN

Kun kaikki oli kohdallaan, Terra II soi melko puhtaasti ja värityttömästi. Jos jonkun mielestä Terrojen ulkonäössä on lievää kikkailun makua, niiden äänessä sitä ei ole. Kaiutin soi hyvin koherentilla, johdonmukaisella tavalla.

Ääni on irtonainen, keskikuva paikallaan ja äänikuva ainakin jossakin määrin syvä. Ääntä levittävää boksimaisuutta äänessä on hyvin vähän.

Kirkkaasti soivia kaiuttimia Terroista ei saa, ei edes diskantintasoa ylöspäin hilaamalla. Hifi-diskanttiin totuneet korvat saattavat yllättyä. Korkeat äänet ja detaljit toistuvat kyllä, paikoi iloisesti helähtäen, mutta vain kokonaisuuden mukana huomaamattomasti.

Ei ehkä olisi kokonaan väärin sanoa, että Terrojen balanssia on lähdetty hakemaan alakerran ehdoilla äänen täyteläisyydestä tinkimättä, ja että tämä on tapahtunut hieman yläkeskialueen/diskantin läpinäkyvyyden kustannuksella. Sointi ei ole lämmin niin kuin tämä termi yleensä kaiuttimien kohdalla ymmärretään, mutta siinä on jännä pidättyväisyyden maku. Ikään kuin ääni ensiksi varastoitaisiin filtriin ja sieltä mahdollisimman hyvässä kuosissa ilmoille lähetettäisiin.

Valmistaja ilmoittaa – 3dB -pisteeksi 69 hertsiä, mikä luultavasti vastaa kaiuttimen vapaakenttävastetta. Huoneessa bassot laskivat puoli oktaavia alemmaksi. Ei puhuttakaan bassojen aneemisuudesta: Pekka Väänänen muriseva sähkökannel *Voyage*-levyllä, Per Mathisenin sähköbasso Helge Sundin kuolattavan hyvällä big band-levyllä *Denada* ja jopa J.S. Bachin *Nun*

Komm -urkukoraali (Naxos 8.550927) soi uskottavasti ja makeasti keskibassoihin asti.

Nun Komm –urkukoraali oli epäuskottavan hyvä esitys tämänkokoiselta kaiuttimelta myös keskialuerekisterin osalta. Muutenkin isoa musiikkia tuntui mahduttuvan Terrojen kupuun yllättävän paljon, vaikka mikään dynamiikkahirmu se ei pienenä kaiuttimena ole.

Vielä täytyy palata Terrojen bassoihin sen verran, että vaikka yläbassot eivät ole keinotekoisesti koholla, on bassoissa pienessä määrin tehdyn luonnetta. Tämä on se hankala rako, missä tilavuudeltaan pienet kaiuttimet hakevat universaalia ääntä. Kun musiikki vaatii ala/keskibassojen toistoa, valinta on kannatettava. Kun on musiikkia, joka ei lainkaan kaipaa bassoja, saattaa kaiutin hieman lisätä väriä sinnekin, minne sitä ei kuulu.

Ennakkoon ajattelin, että Terra II:t ovat niitä kaiuttimia, joille pitää poimia näytelevyjä, jotka toimivat oikein hyvin ja sitten niitä, jotka toimivat vähemmän hyvin. Aluksi tältä näyttikin, mutta lopulta levy kuin levy sujahti soittimen sisään tai lautasen päälle, eikä kuuntelua estänyt tai haitannut mikään.

MAKUASIOITA

Sanotaan, että makuasioista ei pidä kiistellä, koska niistä ei voi kiistellä. Miksi ei voisi? Ja vaikka makusalaatikon mausta ei voisikaan kiistellä, varmaa on, että esineiden muotoilusta voi. Voi esimerkiksi koota joukon ihmisiä, jotka ovat uhranneet elämänsä muotoiseikkojen pohdintaan ja antaa heidän laatia arviointikriteerit. Sitten vain objektiivisesti arvioimaan. Se että meillä kullakin on omat mieltymyksemme, ei poista järkevän kiistelyn mahdollisuutta.

Laatikon muotoja viimeiseen asti välttelevä, loistavasti viimeistely Everything But The Box Terra II –kaiutin vaatii katsojalta/ostajalta ennakkoluulottomuutta, ehkä hieman rohkeuttakin. Niiden kuuntelu ei vaadi muita kriteereitä kuin niitä, joita sovelletaan kaikkiin kaiuttimiin. Kriteerit voivat olla melko tiukkojakin ja Terra II:t läpäisevät ne, aivan kuten monet nothing-but-the-box –kaiuttimet. Ainoa ero on, että laatikkokaiuttimien valmistajat joutuvat tekemään enemmän töitä äänen virheiden välttämiseksi pitäessään kiinni laatikkomallista. ■